Hallituksen vuosikertomus 2022: Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunta

Eduskunnan tarkastusvaliokunnan kuulemistilaisuus

17.10.2023

Tarja Valsi, apulaisjohtaja, Asiakkuusyksikkö, Verohallinto
Janne Marttinen, johtaja, Harmaan talouden selvitysyksikkö

Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelma

- "Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa toimenpideohjelmaan ne keskeiset hankkeet, joilla on harmaan talouden torjunnan kannalta merkittävää vaikutusta, ja varmistaa hankkeiden toteutukseen ja toimeenpanoon riittävät voimavarat."
- Kannatamme Eduskunnan kannanoton säilyttämistä torjunnan jatkuvuuden turvaamiseksi.
- Pmi Orpon hallitusohjelmassa ei mainita harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategian ja toimenpideohjelman jatkamista.
- Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan kehittämisen rahoitus ei ole nykyisin pysyvällä pohjalla.

- Keskeisiä kehittämiskohteita:
- Lakimuutokset Verohallinnon (ja Tullin) valvonnan toimivaltuuksien ja tarkastusoikeuksien uusimiseksi
- Ulkomaalaisten henkilöiden rekisteröintimenettelyjen uusiminen moniviranomaisyhteistyönä
- Verohallinnon tietojensaannin turvaaminen
- Toimet harmaan talouden ennalta estämiseksi
- Tietojenvaihdon, oma-aloitteisen tiedonannon ja tietovirtojen käytön kehittäminen
- Harmaan talouden Selvitysyksikköä koskeva lakimuutos

Viranomaisten välinen tietojenvaihto

- "Eduskunta edellyttää, että hallitus raportoi hallituksen vuosikertomuksen yhteydessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt viranomaisten välisen tiedonvaihdon kehittämiseksi harmaan talouden torjunnassa."
- Kannatamme Eduskunnan kannanoton säilyttämistä harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan edistämiseksi.
- Harmaan talouden toimijoiden tunnistamista helpottavat ja tehostavat erityisesti yritystoimintaa ja sen taustahenkilöitä koskevien taloudellisten tietojen hyvä saatavuus sekä sähköiset palvelut viranomaisten välisessä tietojenvaihdossa.
- Tietojenvaihto on keskeinen menestystekijä harmaan talouden torjunnassa.

- Tietojenvaihto on kehittynyt viime vuosina merkittävästi lakimuutoksin ja tietopalvelujen käyttö on laajentunut. Työtä on tarpeen jatkaa.
- Tiedossa on iso määrä muutoskohteita. Esim. rikostaustatiedon käyttäminen Verohallinnon tehtävissä ja tukien myöntämisessä, edunsaajarekisterin tai rahanpesua koskevien tietojen nykyistä laajempi viranomaiskäyttö, luotettavuussääntelyn jatkaminen, katveet tietojensaannissa jne.
- Oma-aloitteinen tietojen luovuttaminen on tärkeä osa harmaan talouden ja talousrikollisuuden tehtävissä työskentelevien viranomaisten yhteistyötä.
- Oma-aloitteisessa tietojenantamisessa toiselle viranomaiselle on merkittäviä puutteita.

Aggressiivinen verosuunnittelu

- "Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan lainsäädäntöä valmisteltaessa siitä, ettei lainsäädäntö mahdollista veronkiertämisen luonteista verosuunnittelua."
- Kannatamme Eduskunnan kannanoton säilyttämistä harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan edistämiseksi
- Verohallinnon erillisrahoitettu hanke vuosille 2023-2025 aggressiivisen verosuunnittelun tutkimus-toiminnan käynnistämisestä
  - Tuotetaan tietoa laajuudesta, ilmenemismuodoista ja vaikutuksista yhteiskuntaan, päätöksenteon tueksi ja lainvalmisteluun
  - Tampereen, Turun ja Vaasan yliopistot sekä VATT
  - Tutkimusaiheita mm. Yksityinen sijoitustoiminta ja varallisuudenhallinta, Vastuullisuus ja vero-raportointi, Monikansallisten yritysten aggres-siivinen verosuunnittelu kansainvälisessä toimintaympäristössä ja Aggressiivisen verosuunnittelun torjuminen (parhaat kv-käytänteet)

- Verohallinnon erillisrahoitettu vakuutuskuorien valvontahanke käynnissä
  - Hankkeen taustana ovat vakuutuskuoria koskevan lainsäädännön muutokset 1.1.2020 alkaen.
  - Erityisen selvityksen kohteena ovat ulkomaisten vakuutusyhtiöiden tarjoamat sijoitus- ja säästö-henkivakuutukset sekä kapitalisaatiosopimukset.
  - Ennen lainsäädäntömuutoksen voimaantuloa on purettu erilaisia vakuutuskuorijärjestelyjä ja vakuutusyhtiöt ovat pyrkineet sopeuttamaan vakuutusten ehtoja välttääkseen veroseuraamuksia vakuutusten ottajille.
  - Uusi lainsäädäntö on todettu joltain osin puutteelliseksi ja sen soveltamiseen liittyy haasteita, esimerkiksi säännöksen terminologiaan liittyen, uuden erityissäännöksen tulkinnallisuus, epäselvyys säännöksen tosiasiallisesta tarkoituksesta ja suhde yleiseen veronkiertosäännökseen

Tilaajavastuulaki - Onko tilaajavastuulain kokonaisuudistukselle tarvetta?

- Ehdotamme tilaajavastuulain osittaisuudistusta
- Rakennusalaa koskevat laajemmat selvitysvelvoitteet olisi suositeltavaa ottaa käyttöön yleisesti kaikilla toimialoilla.
- Toimialojen rajat eivät ole selkeitä ja toimialojen päällekkäiset toiminnot aiheuttavat tilaajavastuulain soveltamisen kannalta sekavuutta selvitysvelvoitteiden ulottuvuudesta.
- Tapaturmavakuuttamisen selvittäminen kaikilla toimialoilla on kannatettavaa.
- Kannatamme hallinnollisten seuraamusmaksujen tason ja sen toimivuuden arviointia.

- Emme kannata tilaajavastuulain laiminlyöntien kriminalisointia.
- Yrityksille ja kansalaisille olisi tarpeen tarjota viranomaisrekisterien tietoja yleisöjulkisena ja maksuttomana palveluna.
- Viranomarekistereiden tietoja voisi selvittää yhdestä paikasta, Patentti- ja rekisterihallituksen yritys- ja yhteisötietojärjestelmässä (YTJ), johon tehdyt selvitykset ovat myös päätyneet. Esim. liiketoimintakieltoa koskeva tieto.
- Kansainvälisten ketjuvastuumallien soveltamisaloja tulisi selvittää tutkimuksen keinoin.